

***Problemy paleolitu środkowego Ukrainy
i paleogeograficznych badań stanowisk lessowych***
Jezupol k. Iwano-Frankowska (zachodnia Ukraina), 26–29.08.2008

W dniach 26–29 sierpnia br. odbyły się ukraińsko-polskie warsztaty terenowe zatytułowane *Problemy paleolitu środkowego Ukrainy i paleogeograficznych badań stanowisk lessowych*. Głównymi organizatorami byli pracownicy Katedr Geomorfologii i Paleogeografii oraz Historii Uniwersytetu Lwowskiego im. Iwana Franki we Lwowie pod przewodnictwem prof. dr. hab. A. Boguckiego i prof. dr. hab. S. Sytnika. Z polskiej strony organizacją kierowała prof. dr. hab. M. Łanczont (Zakład Geografii Fizycznej i Paleogeografii Instytutu Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie). Patronat honorowy nad warsztatami objął prof. dr. hab. B. Kotur — prorektor Uniwersytetu Lwowskiego. Oprócz wymienionych osób i ich macierzystych instytucji organizację konferencji wspierali: Ministerstwo Oświaty i Nauki Ukrainy, Akademia Nauk Ukrainy, Instytut Ukrainoznawstwa im. I. Krypjakiewicza, Nacjonalny Zapowiednik *Dawnyj Galicz*, Komitet Badań Czwartorzędu PAN (Komisja Lessu), Oddział Lubelski Polskiego Towarzystwa Geograficznego oraz Instytut Archeologii Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Obrady plenarne oraz zakwaterowanie zaplanowano w Jezupolu k. Iwano-Frankowska, w międzyrzeczu Dniestru i jego lewobrzeźnego dopływu Bystrzycy. Za bazę logistyczną służyła Stacja Naukowa Wydziału Geograficznego Uniwersytetu im. I. Franki we Lwowie, położona w sąsiedztwie dawnego pałacu rodziny Dzieduszyczych.

Interdyscyplinarny i międzynarodowy charakter warsztaty zawdzięczają przede wszystkim zróżnicowanym zainteresowaniom badawczym trzydziestoosobowej grupy uczestników. Większość osób to naukowcy zrzeszeni w Komisji Lessu funkcjonującej od kilku lat w ramach Komitetu Badań Czwartorzędu PAN. Środowisko archeologiczne było reprezentowane przez badaczy paleolitu z Ukrainy (Uniwersytet Lwowski, Akademia Nauk Ukrainy w Kijowie), Polski (UMCS w Lublinie, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu) oraz Rosji (Akademia Nauk w Sankt Petersburgu) (ryc. 1). Z kolei środowisko paleogeografów i geologów czwartorzędu tworzyli głównie specjaliści zajmujący się analizowaniem lessów różnymi metodami z Uniwersytetu Lwowskiego, UMCS w Lublinie, Uniwersytetu Gdańskiego, Instytutu Geologicznego PAN, Państwowego Instytutu Geologicznego i Politechniki Szczecińskiej.

Celem nadrzędnym warsztatów było przedstawienie bezpośrednio w obszarze badań i poddanie pod dyskusję środowiska naukowego wyników interdyscyplinarnych badań prowadzonych w dużej mierze w ramach grantów KBN i MNiSW (6 P04E 031-15, NN 306 426234) oraz FNP (SUBIN 15/2004). Ich autorami są główni organizatorzy warsztatów wspólnie pracujący od około 10 lat na obszarze Naddniestrza halickiego. Z tego powodu głównymi punktami sesji terenowych były stanowiska Jezupol i Halicz nad Dniestrem (ryc. 2, 3).

Ryc. 1. Uczestnicy warsztatów w stanowisku Jezupol V. Ryc. 1–3 fot. P. Mroczek

Przygotowaniem odkrywek w ramach praktyk archeologicznych w sposób znakomiczy zajęli się studenci z Lwowa i Rzeszowa. Każde ze stanowisk składało się z kilku niezależnych odsłoneń, różniących się tak pod względem wykształcenia osadów i ich stratygrafii (środkowy i górny plejstocen), jak i występowania kultur paleolitycznych (datowanych w szerokim przedziale czasu 6–2 OIS).

Podczas konferencji uczestnicy mogli się zapoznać ze stanowiskiem Jezupol (ryc. 2) o charakterze wielowarstwowym, z dowodami wielokrotnego zasiedlenia przez kultury różnego wieku, a także stanowisko Halicz I (ryc. 3) z kilkoma stratygraficznie odmiennymi poziomami, zawierającymi zabytki świadczące o kilkakrotnej obecności twórców tej samej tradycji kulturowej w tym samym

miejscu. Powszechne ślady osadnictwa paleolitycznego w regionie Naddniestrza halickiego wskazują na to, iż obszar odgrywał znaczącą rolę w najstarszych dziejach tej części Europy; prawdopodobnie była to strefa tranzytowa między paleolitycznymi prowincjami wschodnio- i zachodnioeuropejską i bez wątpienia szczególne znaczenie miał tu „korytarz doliny Dniestru”. Co ciekawe, w tych samych miejscach są również znajdowane liczne dowody intensywnego osadnictwa pradziejowego z okresu holocenu. Znakomitym tego przykładem jest stanowisko Jezupol I i V (z warstwą paleolitową i neolitową) (ryc. 1, 2).

Podczas prezentacji odsłoneń były dyskutowane główne problemy towarzyszące pracom geoarcheologicznym. Na czołowe miejsce wysuwa się bardzo złożone i trudne

Ryc. 2. Stanowisko Jezupol I

do rozwiązania zagadnienie deluwialno-soliflukcyjnych zaburzeń poziomów kulturowych. Jest to zjawisko na tyle powszechne, że niemal nie spotyka się poziomów, które nie nosiłyby mniejszych czy większych śladów procesów stokowych. Innym problemem jest często niepełna sekwencja warstw w profilach lessowych, z którymi są one powiązane (co poważnie komplikuje datowanie poziomów paleolitycznych), jak również paleorzeźba — często bardzo złożona i odmienna od obecnej morfologii terenu. Są to dotychczas mało doceniane aspekty badań lessowych stanowisk archeologicznych.

W programie warsztatów obok podstawowego celu — dyskusji w terenie w odkrywkach przewidziano 2 krótkie sesje referatowe, podczas których została przedstawiona historia badań stanowisk Jezupol i Halicz.

Według organizatorów warsztatów ostatnie prawie 10 lat intensywnych badań terenowych w rejonie Jezupola i Halicza nie wyczerpało jeszcze potencjału tego obszaru i Naddniestrza halickie wymaga dalszej eksploracji naukowej. Uczestnicy zgodzili się z tezą, że zaprezentowane rezultaty badań potwierdzają wysoką rangę tych stanowisk w badaniach geoarcheologicznych okresu co najmniej ostatniego cyklu glacialno-interglacialnego. Ponadto zgodzili się z wnioskiem o konieczności prowadzenia dalszych prac w szerokim, interdyscyplinarnym i międzynarodowym zespole w ramach badań grantowych. Z tego powodu organizatorzy warsztatów i autorzy przedstawionych badań czynią starania, aby finalnym efektem ich prac była publikacja monografii na temat zagadnień geoarcheologicznych Naddniestrza halickiego.

Ryc. 3. Profesorowie A. Bogucki i S. Sytnik podczas prezentacji stanowiska Halicz I. W dnie stanowiska są widoczne wypreparowane kości mamutów spoczywające *in situ*

Maria Łanczont & Przemysław Mroczek